ŠR–PV kryptimi įgilinta juosta. Šiame horizonte aptikta gyvulių kaulų, buitinės keramikos (dalis glazūruotos) fragmentų, keletas stiklo šukių bei geležinės vinies dalis. Šių apatinių horizontų radiniai preliminariai datuoti XVI–XVII a. I puse. Sluoksniuose fiksuoti degėsiai (2 pav.) gali žymėti istoriniuose šaltiniuose minimus XVI a. pabaigoje Merkinę nusiaubusius gaisrus bei XVII a. vidurio karo su Maskva bei Švedija pasekmes.

Sklypo Š–ŠR dalyje ištirtas 1x1 m dydžio šurfas 3, tačiau archeologiškai vertingų radinių jame neaptikta. Numatomų komunikacijų trasų tiesimo vietoje padaryta 11 gręžinių. Nustatyta, jog galbūt vertingi archeologiniai sluoksniai gali būti aptinkami bent 10 gręžinių vietose.

Nemunaičio St. 10

In 2017, three test pits were excavated and 11 boreholes drilled at Nemunaičio St. 10, Merkinė (Varėna District) (Fig. 1). The test pits excavated in the SW part of the plot contained an archaeological layer dating as far back as the late 16th century. 14 horizons were recorded down to a depth of 2.9 m in S test pit 1; natural soil was not reached. Based on the collected household pottery, the horizons down to a depth of 1.9 m at this location date as far back as the 17th century. In test pit 2, natural soil was reached after excavating to a depth of 2.1 m (nine horizons) (Fig. 2). An analogous situation was recorded in both test pits: under the upper 19th–20th-century charcoally horizon with abundant rubble were recorded roughly 40 cm thick aeolian layers, under which lay a charcoally layer of black soil with 18th–19th-century household pottery and below that another 33 cm thick aeolian layer, followed by cultural horizons. The earliest finds at these locations could date to the late 16th century and may be connected with the fires that devastated Merkinė.

PALANGA

Daiva Jazbutytė

Vytauto gatvės 41 žvalgomieji tyrimai 2016 m.

Palangoje, Vytauto g. 41 sklype 2016 m. atlikti žvalgomieji tyrimai. Tirtas sklypas yra centrinėje Palangos dalyje, apie 75 m į P nuo tolęs nuo svarbiausio XIX a. pabaigos – XX a. pradžios Palangos kurorto statinio – grafų Tiškevičių statyto kurhauzo. Iš negausių istorinių šaltinių žinoma, kad XVI a. pradžioje Palangą sudarė dvi gyvenvietės, išsidėsčiusios prie kelio Ryga–Kionisbergas (Vytauto gatvės). Viena – Rąžės P krante, šalia Klaipėdos–Liepojos kelio, kita gyvenvietė galėjusi būti vėlesnėje Senosios Palangos kaimavietėje. 1556 m. pagal Valakų reformos urbanistinę praktiką Jokūbas Laskovskis Palangą išmatavo sklypais. Senojoje Palangoje suplanuota kaimavietė – žvejų ir žemdirbių gyvenvietė, Rąžės upelio Š pusėje – prekybininkų ir amatininkų gyvenvietė. XIX a. pabaigoje, kai grafas Tiškevičius Palangoje pradėjo kurti kurortą, miestelis buvo naujai suplanuotas, jo vystymasis pasuko jūros link palei Rąžę. Iki XIX a. pabaigos – XX a. pradžios Palanga iš linijinio plano gyvenvietės tapo stačiakampio plano miesteliu su skirtingomis planavimo ir užstatymo zonomis (Miškinis A., *Vakarų Lietuvos miestai ir miesteliai*. *II knyga*, V., 2007, p. 22–45).

Tirto sklypo aplinkoje archeologiniai tyrimai vykdyti 2013 (S. Aleksandravičius), 2014 ir 2015 m. (R. Šmigelskas) bei 2016 m. (D. Jazbutytė). Jų metu fiksuoti XVI–XVIII a. kultūriniai sluoksniai. Pažymėtina tai, kad 2014 ir 2016 m. aptikta ir buvusio XVI a. pabaigos – XVII a. užstatymo liekanų. 2014 m. R. Šmigels-

1 pav. Buvusios vilos pamatas šurfe 5 iš Š. D. Jazbutytės nuotr.

Fig. 1. The former villa foundation in test pit 5, as seen from the N.

2 pav. 1–1,2 m storio kultūrinis sluoksnis po XVII a. pradžios pustytu smėliu šurfe 3. D. Jazbutytės nuotr.

Fig. 2. The 1–1.2 m thick cultural layer under early 17th-century aeolian sand in test pit 3.

kas buvusios Palangos „Vasaros estrados" vietoje po smėlio supustymu aptiko 40–60 cm storio XVI–XVII a. kultūrinį sluoksnį su rentinės konstrukcijos pastato fragmentu (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 354–357), o 2016 m. skvere tarp Vytauto gatvės bei Grafų Tiškevičių alėjos lokalizuotos XVIII a. Palangos katalikų kapinės bei po smėlio supustymais aptikti XVI a. II pusės mūrinio Palangos dvaro pamatai (*ATL 2016 metais*, 2017, p. 206–209).

Vytauto g. 41 sklype, kurio dydis yra apie 27 arai, ištirta 14 2x1 m dydžio šurfų (bendras 28 m^2 plotas). Tyrimų metu aptiktas iki 2,3 m gylio XVI a. II pusės – XX a. kultūrinis sluoksnis, 276 archeologiniai radiniai, datuojami XVI–XVIII a. Tirtame sklype aptikta XIX–XX a. datuojamų pastatų pamatų bei perkasimų, kuriuose rasta pavienių XVII–XVIII a. archeologinių radinių. Šurfe 4 aptiktas pamatas gali būti siejamas su minėtame sklype XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje stovėjusia Tiškevičių kurortui plečiantis statyta vila (1 pav.). Paviršiniuose bei perkastuose sluoksniuose aptikta persimaišiusių XVI–XX a. radinių – tai daugiausia puodų ir puodynių šukės, čerpių fragmentai, plokštinių bei dubeninių koklių dalys. Ten, kur nebuvo vėlyvų perkasimų, ypač sklypo P dalyje, aptiktas pustyto smėlio sluoksnis. Remiantis greta Vytauto g. 41 sklypo esančiame skvere tarp Vytauto gatvės ir Tiškevičių alėjos 2016 m. vykdytų archeologinių tyrimų duomenimis, pastarasis pustyto smėlio sluoksnis neabejotinai sietinas su XVII a. pradžioje Palangoje buvusiu gausiu smėliu pustymu. Tai patvirtina ir 1639 m. į Lietuvos Metriką įrašytas Palangos valsčiaus seniūno S. Vainos prašymas leisti Palangos dvaro sodybą perkelti į lauką, vadinamą Bertulaičiais, nes senąją dvaro sodybą užpustė smėlis.

Vytauto g. 41 sklype po pustymais esantis XVI–XVII a. paviršius fiksuotas vidutiniškai 1 m gylyje, o šio laikotarpio kultūrinio sluoksnio storis siekia apie 20–30 cm. Sklypo PR dalyje, ties J. Simpsono ir Vytauto gatvėmis tirtame šurfe 3 aptiktas itin intensyvus šio laikotarpio sluoksnis (2 pav.). Tirto šurfo vietoje XVI–XVII a. kultūrinis sluoksnis fiksuotas po pustytu smėliu, vidutiniškai 1,2 m gylyje. Jo storis siekia net 1,1 m, ir vos 2 m^2 plote buvo

surinkta daugiau kaip 200 XVI–XVII a. pradžios archeologinių radinių, kuriuos sudaro gausi buitinės ir statybinės keramikos medžiaga. Aptikta tiek puodynių, tiek puodų šukių. Informatyviausi sluoksnį datuojantys radiniai – tai XVI a. viduriu – II puse datuojamos dubeninių koklių, plokščiojo koklio dumbančiais kvadratais bei treliažinio koklio su gėlytėmis šukės bei kiti koklių fragmentai. Šis po XVII a. pradžios pustytu smėliu esantis kultūrinis sluoksnis – tai gana vienalytis iki 90 cm storio pilkšvas priesmėlis su rusvo smėlio ar žvyro tarpsluoksniais. Neatmestina, kad šurfo vieta yra buvusios ūkinės duobės ar pastato pusrūsio vietoje.

Įžemis – rusvas žvyras, kuris sietinas su Baltijos ledyniniu ežeru, sklype fiksuotas 1,2–2,2 m gylyje.

The 2016 Field Evaluation at Vytauto St. 41

In 2016, a field evaluation (14 test pits totalling 28 m^2) was conducted at Vytauto St. 41, Palanga. Late 19th–early 20th-century building foundations, probably of villas constructed during the expansion of the resort by Count Tiškevičius, were discovered on the plot (Fig. 1). A layer of early 17th-century aeolian sand was encountered on average at a depth of 1 m and under it, a 16th–17th-century cultural layer (Fig. 2).

1 pav. 2017 m. tyrimų Vytauto g. 73 ir 75, Palangoje situacijos planas: 1 – 2017 m. tyrimų vietos (Vytauto g. 73); 2 – 2017 m. tyrimų vieta (Vytauto g. 75); 3 – 2017 m. ištirti šurfai; 4 – 2012 m. E. Stankevičiūtės tyrimai; 5 – 2012 m. M. Petkaus tyrimai; 6 – 2012 m. E. Derkinčio tyrimai; 7 – 2014 m. D. Kiulkio tyrimai; 8 – 2015 m. M. Daubaro tyrimai; 9 – 2015 m. A. Miliaus tyrimai; 10 – 2015 m. R. Kraniausko tyrimai; 11 – 2016 m. D. Balso tyrimai. D. Balso, R. Kraniausko brėž.

Fig. 1. Situation plan of the 2017 investigations at Vytauto St. 73 and 75, Palanga: 1 – 2017 investigation site (Vytauto St. 73); 2 – 2017 investigation site (Vytauto St. 75); 3 – 2017 test pits; 4 – 2012 investigation by E. Stankevičiūtė; 5 – 2012 investigation by M. Petkus; 6 – 2012 investigation by E. Derkintis; 7 – 2014 investigation by D. Kiulkis; 8 – 2015 investigation by M. Daubaras; 9 – 2015 investigation by A. Milius; 10 – 2015 investigation by R. Kraniauskas; 11 – 2016 investigation by D. Balsas.

Marius Petkus, Darius Balsas, Rokas Kraniauskas

Vytauto gatvė 73, 75

2017 m. Palangos miesto sklypuose Vytauto g. 73 ir 75 buvo atlikti žvalgomieji tyrimai. Apie 2400 m^2 dydžio sklype Vytauto g. 73 ištirta 12 2x1 m dydžio šurfų (bendras plotas 24 m^2).

Apie 310 m^2 dydžio sklypo Vytauto g. 75 dalyje ištirti 3 2x1 m dydžio šurfai (bendras plotas 6 m^2). Iš viso 2017 m. ištirta 15 šurfų, kurių bendras plotas sudarė 30 m^2 (1 pav.).